

СТАНОВИЩЕ

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
по обявена процедура за защита на дисертационния труд на докторант Борислав
Йорданов Дичев от СУ „Св. Кл. Охридски“

Изготвил становището: доц. д.н. Николай Димитров Кочанков, Национален исторически музей

Основание за написване на становището: заповед № РД-38-263/27.05.2025 г. на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ за определяне състава на Научно жури по открита процедура за защита на дисертационен труд на докторант Борислав Йорданов Дичев и Решение на Научното жури от 26.06.2025 г. за изготвяне на становище като член на научното жури.

Автор на дисертационния труд: Борислав Йорданов Дичев, докторант на самостоятелна подготовка по докторска програма История на България – Нова българска история (1878-1944) към катедра „История на България“ при Историческия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ с научен консултант: проф. д.н. Веселин Янчев.

Тема на дисертационния труд: „Българите в Егейска и Западна Македония през Втората световна война“

I. Общо представяне на дисертационния труд

Съдбата на българите, останали извън новите държавни предели на България след 6 април 1941 г. е неделима част от националния разказ за стремежа към обединение на всички българи в една държава. Б. Дичев си е поставил амбициозната задача да обедини и надгради досегашните изследвания по темата в общ комплекс като разгледа положението на българското население в Егейска и Западна Македония, живеещо под германско-италиански окупационен режим и местна гръцка и албанска администрация.

Докторантът е възприел проблемно-хронологическа структура на дисертацията, организирана в увод, два раздела: част А и част Б с по три глави, заключение и библиография.

II. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

В структурно и съдържателно отношение представеният труд отговаря на изискванията за придобиване на научната и образователна степен „доктор“. Докторантът демонстрира умение да систематизира и обобщава огромен по обем архивен материал за поставените цели на изследването. Приведените емпирични данни нагледно илюстрират съдбата на българското население под военновременна окупационна власт, борбата за съхранение на националната му идентичност, възраждането на културно-просветните и религиозните му институции.

В **увода** се обосновава непреходния научен интерес към темата, която очертава нови перспективи в научното дирене за по-пълно осветляване на десетилетните борби на българите в условията на денационализаторски и асимилаторски режими. Комплексният характер на поставената задача предполага добра библиографска осведоменост и привличане на значителен емпиричен материал от българските архивохранилища.

В **Част А** на дисертацията, организирана в три глави, се проследява борбата на българското население за извоюване на представителство в органите на местната власт

и състоянието на българското културно-просветно и църковно дело в Егейска Македония през 1941-1944 г.

Докторантът убедително разкрива различното отношение на представителите на германския и италианския окупационен режим към стремежа на българите за удовлетворяване на народностните права. В германската зона подхода към българските искания е по-мек, докато италианските власти със съдействието на гръцката администрация организират преследвания над местните българи. Осветлен е и проблема за създаване на местни български отряди за самозащита.

Изследвани са опитите за възстановяване на екзархийската училищна мрежа и обучение на български език, ограничавани от гръцката колаборационистка администрация.

Приведени са данни за политиката на германските и италианските окупационни власти относно исканията на българското население за възстановяване на правото му на богослужение на роден език и противодействието на гръцката администрация.

В **Част Б** на дисертацията, организирана в три глави, са проследени опитите на българското население в Западна Македония под италианско-албанско управление (1941-1943) да съхрани българския си дух. Разгледана е ситуацията и по време на германската окупация на областта (1943-1944).

Осветлена е политиката на българските власти за защита на правата на българите в Западна Македония, подложени на денационализация и репресии от окупационните власти и албанската администрация. След капитулацията на Италия българското население в Западна Македония получава възможност да създаде свои органи на местна власт и да организира отряди за самозащита.

Докторантът проследява с множество примери политиката на българската държава за възстановяване на просветно дело в Западна Македония. Проследена е и дейността на БПЦ за възстановяване на църковните структури в областта като съставна част от новообразуваните Скопска и Битолска епархии.

III. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Дисертационният труд съдържа научно-приложни и приложни резултати, които могат да се приемат за принос и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за прилагането му. Основните достойнства на дисертационния труд могат да се очертаят в следните насоки:

1. С въвеждането в научен оборот на голям брой документи, някои от които се публикуват за пръв път дисертационният труд защитава претенцията, че представлява комплексно изследване на проблема за съдбата на българското население в Егейска и Западна Македония през Втората световна война.

2. Детайлно е осветлено движението за възстановяване на екзархийската училищна мрежа и културно-просветните организации на българското население в Егейска Македония, противодействието на колаборационистката гръцка администрация и политиката на окупационните власти спрямо борбата на егейските българи за възстановяване на националните му права.

3. С много примери се илюстрира политиката на българската държава за приемане на ученици от Егейска и Западна Македония в български училища и интегрирането им в българската образователна система.

4. Изследвана е денационализаторската същност на политиката на италианските окупационни власти в Западна и Егейска Македония, провеждана чрез забрана за отваряне на български училища, преследване и унищожаване на българската книжнина, прогонване на българските учители от Западна Македония, забрана за записване на български ученици от областта в училищата във Вардарска Македония.

5. Подробно е изследвана политиката на българската държава и Българската православна църква за възраждане на българския национален дух в двете области чрез възстановяване на българското църковно дело.

6. Осветлена е политиката на германските и италианските окупационни власти към стремежа на българите в Егейска и Западна Македония да избират свои местни органи на самоуправление.

7. Посочени са факторите, наложили създаването на въоръжени отряди за самозащита срещу гръцкия и албанския националистически и комунистически терор и издевателствата на албанските разбойнически банди.

IV. Критични бележки и препоръки

В раздела „Извори и литература“ от изброените архивни фондове 13 не са цитирани нито веднъж. Ще спомена фондовете на българските легации в Атина, Белград, Берлин Загреб, Рим, Тирана. Има неточности и в изброената литература.

Б. Дичев цитира много архивни източници, но някои от тях са открити и използвани преди него от други автори. Не навсякъде той споменава тези изследователи. Ще спомена изследванията на проф. Г. Даскалов, проф. Д. Мичев, доц. Н. Кочанков.

V. Въпроси към дисертанта

На 6 места докторантът цитира архивния фонд на Дружеството на столичните журналисти. Вж. ЦДА, ф. 185 К, оп. 1, а.е. 52, л. 34-35. Става въпрос за бележки с номера 120, 152, 328, 365, 369 и 664 на страници 45, 59, 119, 129, 132 и 227. Моля, докторант Дичев да обясни какъв документ цитира и какво налага многократното му използване.

VI. Заключение

Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд и представя основните изследователски постижения. Борислав Дичев е публикувал три статии по дисертацията. С това покрива минималните националните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България и задължителните критерии на СУ „Св. Кл. Охридски“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Въз основа на изложеното смятам, че дисертационният труд на Борислав Йорданов Дичев отговаря на критериите за научно изследване с приносни моменти. Убедено давам положително становище и ще гласувам на докторанта да се присъди образователната и научна степен „доктор“.

доц. д.н. Николай Кочанков

27.08.2025 г.

